

Studienamiddag Louis Paul Boonkring
Van een Unipolaire naar een Multipolaire Wereldorde?
24 februari 2026
Senaat
Synthese

Na drie gespreksavonden (in 2022, 24 en 25) rond de oorlog in Oekraïne, wilde de Louis Paul Boonkring die oorlog in een ruimer kader plaatsen en stelde daarbij de vraag, of we aan het evolueren zijn 'Van een Unipolaire naar een Multipolaire Wereldorde?'

Over dit breed onderwerp organiseerde de Boonkring op 24 februari 2026 een studienamiddag in de Senaat. Professor Sven Biscop gaf er een algemene inleiding over de huidige staat van de wereld. Daarna lichtte professor Jan Wouters de rol van de diplomatie en de internationale organisaties in wereld van vandaag toe en professor Yf Reykers had het over de Europese veiligheidsarchitectuur waarop professor Tom Sauer reageerde. Ere-ambassadeur Johan Swinnen gaf tot slot zijn visie op de veranderende wereldorde.

1) De multipolaire wereldorde en de oorlog in Oekraïne

Een unipolaire wereldorde heeft volgens professor Sven Biscop nooit bestaan en de natuurlijke staat van de wereldpolitiek lijkt gewoon multipolariteit te zijn, met de bipolaire Koude Oorlog als grote uitzondering die deze regel bevestigt. Als één grootmacht de andere grootmachten dreigt te overvleugelen zullen zij ervoor zorgen dat de multipolariteit gehandhaafd blijft. Binnen die multipolaire wereld was er een bijzondere relatie tussen de VS en Europa: economisch concurrenten maar als bondgenoten vormen ze een hecht trans-Atlantisch blok. De tweede Trump administratie heeft dat nu definitief kapot gemaakt: de artikel 5 garantie is niet meer geloofwaardig; de VS wil grondgebied afpakken en gebruikt illegale tarieven. Voor het eerst is de VS een rivaal van Europa wat een structurele verandering is binnen die multipolaire wereld. In de Amerikaanse National Security Strategy zijn er drie grootmachten in deze wereld: de VS, Rusland en China en Europa telt niet mee. En volgens de VS hebben die drie grootmachten allemaal recht op een invloedssfeer. Noord en Zuid-Amerika is volgens Trump van hem en de rest blijft daar dus buiten. Volgens diezelfde logica heeft Rusland ook een invloedssfeer, wat heel gevaarlijk is want als Rusland een invloedssfeer afdwingt, waar zal het dat doen tenzij ten koste van ons en onze partnerlanden?

Door de veroordeling van het Internationaal Strafhof, een dom initiatief van volgens Sven Biscop, heeft Europa het zich onmogelijk gemaakt om met Poetin te spreken en aldus het initiatief aan Trump gelaten. Om tot een einde van de oorlog in Oekraïne te komen heeft Poetin twee mogelijke uitwegen. Ofwel onderhandelt hij een staakt-het-vuren en komt zo tot een bevroren front waar Rusland de facto de veroverde gebieden blijft controleren (een Noord-Zuid Korea scenario). Oekraïne wordt dan lid van de EU waardoor artikel 42,7 als veiligheidsgarantie geldt maar indien Poetin dit wil testen komt Europa in oorlog met Rusland.

Ofwel wil Poetin verder vechten en dan kan de oorlog nog jaren duren. Trump zal zich terugtrekken om zijn economische relaties met Rusland te normaliseren en Oekraïne zal dan alleen nog op steun van Europa kunnen rekenen. Tot slot stelt Sven Biscop dat de grootste dreiging voor het samenlevingsmodel in Europa niet extern maar intern is: de verdere opmars van extreem rechts. Nu al is extreem rechts in de meeste van onze landen de grootste of de tweede grootste partij. Als dat gebeurt riskeren we een stilstand van het Europese project maar dat gaat niet zo vlug uit elkaar vallen want daarvoor is het te diep verstrengeld.

Rol van diplomatie en internationale organisaties

In de hedendaagse internationale betrekkingen is volgens Jan Wouters de diplomatie onmisbaar en onvervangbaar.

Drie tendensen stellen de diplomatie vandaag voor nieuwe uitdagingen: de meer gelaagdheid, de digitalisering en artificiële intelligentie en de agressieve diplomatieke praktijken. Maar deze uitdagingen doen niets af van de onvervangbare rol van de diplomatie in het wereldgebeuren, zowel voor de bilaterale als de multilaterale relaties. Gelet op de geopolitiek verdeelde wereld waar het engagement voor multilateralisme en het respect voor internationaal recht aan een sterke erosie onderhevig zijn, moet de diplomatie zich blijven inzetten op vertrouwen met de tegenstrever, pragmatisme en flexibiliteit en verantwoordingsplicht en transparantie.

Sinds de Tweede Wereldoorlog leven we in een wereld van meer dan 700 mondiale, regionale en transnationale internationale organisaties. Verleden jaar werd de VN 80 en de WTO is net 30 geworden. De globalisering en alle uitdagingen die ermee gepaard gaan, van technische standaardisering tot financiële volatiliteit, vergen steeds nauwere samenwerking en toch kennen we een crisis van het multilateralisme.

Volgens Jan Wouters kampen de VN, de WTO en het Internationaal Strafhof met een ware verlamming die hun effectiviteit aantast.

De Veiligheidsraad slaagt er niet in om conflicten zoals in Oekraïne of het Midden-Oosten te beëindigen en de nieuwe Board of Peace van Trump dreigt zich te ontwikkelen tot een regelrechte rivaal van de Veiligheidsraad. De co-chairs Nederland en Koeweit van de werkgroep hervorming van de Veiligheidsraad lijken toch enkele lichtpuntjes te ontwikkelen. De Wereldhandelsorganisatie deemstert steeds meer en meer weg en staat onder gigantische druk door het toenemend protectionisme, het buitenwerkingstellen van het beroepsorgaan door de VS en de onmogelijkheid de Doha-ronde te doen landen. Tarievenoorlogen en de 'lopsided deals' die de EU en andere landen met de VS hebben gesloten, staan haaks op de fundamentele beginselen van de WTO.

Het Internationaal Strafhof maakt een existentiële crisis door. Interne schandalen, gebrek aan medewerking van de verdragstaten en de terugtrekking van vijf landen (Hongarije, Mali, Niger, Burkina Faso en Venezuela) storten het Strafhof in Den Haag in een gedwongen winterslaap.

Omdat een consensus in grote organisaties vaak onmogelijk lijkt, kiezen landen voor kleinere gelijkgestemde groepen in informele kleinere coalities, wat Jan Wouters minilateralisme

noemt. BRICS, nu BRICS plus, de 'Coalition of the Willing' voor Oekraïne, de klimaatclubs van gelijkgestemde landen tussen de grote, trage VN-klimaatconferenties, de COPS, ... De G7, inmiddels 52 jaar oud, blijkt stand te houden ondanks de impact van populistische politici. Het zou goed zijn strategisch na te denken over een uitbreiding van de G7 met betrouwbare democratische partners zoals Zuid-Korea en Australië gelet op het geopolitieke belang van de Indo-Pacific. Jan Wouters stelt de vraag of België en Europa wel voldoende betrokken zijn in al die, of toch enkele, informele netwerken. Sommige organisaties als de Shanghai Corporation Organization kunnen op termijn een bedreiging voor ons vormen want in 2026 wordt deze organisatie niet langer als een praatclub gezien maar eerder als een strategisch instrument om de wereldwijde dominantie van de VS en zijn bondgenoten te ondermijnen.

Om de multilaterale samenwerking in de wereld te herstellen en te versterken heeft de EU een grote verantwoordelijkheid volgens Jan Wouters. Als het meest succesvolle voorbeeld van multilaterale samenwerking heeft de EU een zekere geloofwaardigheid om ook in de ruimere wereld te ijveren voor multilateralisme. Met haar gemeenschappelijke handelspolitiek heeft ze zowel binnen de WTO, de G7 als de G20 een kracht waarmee rekening moet worden gehouden. De EU heeft het potentieel om de WTO te helpen tot belangrijke hervormingen en ze zou ook meer leiderschap moeten tonen in de hervorming van de Veiligheidsraad.

Over de financiële crisis van de VN waarschuwt Jan Wouters dat China, maar ook andere werelddelen en de Arabische wereld een opportuniteit zouden kunnen zien om hun macht en invloed in de VN uit te breiden. Europa en België moeten daar goed over nadenken want indien China en andere landen machtiger en invloedrijker worden zal de VN dan nog wel de VN zijn die wij willen waarvan we publiekelijk zeggen dat dat ze dezelfde waarden heeft als wij in Europa.

Op een vraag over Gaza antwoordt Jan Wouters dat het een schandvlek is op het blazoen van het Europees buitenlandsbeleid of eerder niet-beleid van de EU, en dat je dat niet verkocht krijgt in het Globale Zuiden.

Wat betreft de Board of Peace moeten we op onze hoede blijven want het zou heel moeilijk kunnen worden voor de VN als de VS enkel nog die board of peace zou gaan financieren en niet langer die totaal inefficiënte VN.

2) Europese veiligheidsarchitectuur

Decennia lang bestond de Europese veiligheidsarchitectuur uit meerlagige kernorganisaties: de NAVO, de EU en OVSE en na de Koude Oorlog hadden we in Europa een blind vertrouwen in de VS en was de Sovjetdreiging verdwenen. Professor Yf Reyker stelt dat we recent meerdere wake-up calls hebben gekend die twee vragen doen rijzen: zijn de VS nog betrouwbaar en is Poetin te vertrouwen? Het antwoord op beide vragen is negatief wat het voordeel biedt dat we voorbij de fase van twijfel zijn: Europa staat er alleen voor. In deze context moet nagedacht worden over een toekomst bestendige Europese veiligheidsarchitectuur en voor Yf Reykers gelden daarvoor drie doelstellingen.

Er is nood aan meer flexibele besluitvorming in de NAVO en de EU. Soms wordt dan gegrepen naar coalities van gelijkgestemde lidstaten, zoals de 'Coalition of the Willing' voor Oekraïne. De nadelen van dergelijke samenwerking zijn gebrek aan leiderschap, legitimiteit en lange termijn strategie. Vandaar dat een hervorming van de besluitvormingsprocedures noodzakelijk is.

Een tweede doelstelling is een meer Europees geloofwaardige NAVO. Niettegenstaande de ongelooftwaardige artikel 5 garantie staat de NAVO er nog als organisatie en structuur. De voordelen zijn nog de verdediging van de Europese oostflank, een geïntegreerd lucht- en raketverdedigingssysteem dat permanent het NAVO-luchtruim beschermt, de samenwerking tussen de nationale legers en de constante militaire en diplomatieke contacten in Evere. Maar Yf Reykers geeft toe dat de afhankelijkheid van de VS te groot is en dat bijvoorbeeld Europa en Canada autonoom militair zouden moeten kunnen optreden.

Als derde doelstelling zou een volwaardige, geïntegreerde en geloofwaardige Europese defensiemarkt moeten ontwikkeld worden waarbij de afhankelijkheid van Amerika afgebouwd wordt. De Europese lidstaten zouden voorbij de nationale reflex moeten gaan en principieel inzetten op meer en waar mogelijk Europees aankopen.

Aangezien volgens Yf Reykers de kracht van Europa in haar diplomatieke capaciteit zit, denkt hij dat we moeten blijven inzetten op diplomatie en dat we de dialoog met Rusland moeten aangaan maar dan wel onder de voorwaarden die Oekraïne en Europa vooropstellen en niet onder de voorwaarden die de VS en Rusland ons opleggen.

3) Reactie van Tom Sauer

De internationale politiek van invloedssferen heeft volgens Tom Sauer altijd bestaan en hij is het eens met Yf Reykers dat Europa op zoek moet gaan naar een nieuwe plaats in die wereldorde. Hij is optimist omdat er nu een gigantische opportuniteit bestaat om het beter te doen en om minder afhankelijk te worden, niet alleen van Rusland en China maar ook van de VS.

In de VS heeft zich een vorm van unilateralisme ontwikkeld dat reeds onder Bush Junior bezig was maar nu onder Trump 2 op een veel extremere manier gebeurt door America First en Make America Great Again. De Amerikaanse belastingbetaler heeft gedurende decennia betaald voor de NAVO maar wat hebben ze ervoor teruggekregen? Tom Sauer vindt dat ze een punt hebben en vraagt zich af wat de gevolgen zijn voor de NAVO die quasi totaal uitgehold is, de 100.000 Amerikaanse soldaten zijn technisch werkloos en Trump zal die niet aan het werk zetten en niemand gelooft nog in de artikel 5 garantie. Vandaag is de NAVO meer dan hersendood en het idee van een Europese pijler in de NAVO is een halfslachtige oplossing want dan blijf je afhankelijk van de VS die niet meer te vertrouwen is.

Een betere oplossing is dat we onze defensie en veiligheid zelf in handen nemen binnen de EU en niet binnen de NAVO die volgens Tom Sauer afgeschaft moet worden. Hij stelt voor aan een valabel alternatief te werken met moderne conventionele wapens. Hij is dus geen pacifist tot in de kist al zit hij in het bestuur van Pax Christi maar het lijkt hem een goede middenweg te zijn om een overgang te maken naar een wereld van nog minder wapens maar

we moeten het stap voor stap doen. Verder vindt hij ook dat het een grote stommititeit zou zijn als we de Franse kernwapens zouden Europeaniseren. Moderne conventionele wapens zijn veel geloofwaardiger als afschrikingsinstrument. Hij pleit ook voor een verdere integratie van onze 27 bonsai-legertjes in een Europees leger maar dat zal heel wat hervormingen vereisten.

In zijn aspect veiligheid komt zijn idealistische benadering meer aan bod. Hij pleit voor een revitaliseren van de OVSE. Het is de enige regionale organisatie waar vandaag de Europeanen nog samen aan dezelfde tafel zitten met de Russen en de Amerikanen. Hij pleit dus voor een collectieve veiligheidsorganisatie in Europa, inclusief Oekraïne en Rusland, in plaats van een collectieve defensieorganisatie zoals de NAVO wat een fundamenteel verschil is. Een collectieve defensieorganisatie is gericht tegen een externe vijand maar die hebben we niet nodig als we een vredeakkoord met Rusland hebben. In een collectieve veiligheidsorganisatie maken de lidstaten onderling afspraken over oorlog en vrede inclusief eventueel een defensiemechanisme zoals bestaat binnen de NAVO en binnen de EU. Dat is de beste veiligheidsgarantie voor Oekraïne want lidmaatschap van de NAVO zullen ze niet krijgen en de EU-garantie stelt ook niet veel voor. Dus, een ge-upgrade OVSE, op basis van een Helsinki 2, zou zeer nuttig zijn want Rusland zal altijd onze buur blijven en je hebt beter een goede buur dan een minder goede. Er is dus werk aan de winkel voor diplomaten maar geen enkele Europese leider heeft met Poetin contact genomen tenzij Macron. Maar zolang Poetin nog aan de macht is zal er met hem moeten gepraat worden. Het belangrijkste instrument van buitenlands beleid werd niet gebruikt. En met die OVSE zouden we minder defensie nodig hebben en minder aan defensie moeten uitgeven.

Op een vraag over kernwapens stelt Tom Sauer dat kernwapens als politiek en niet als militair instrument dienen. Dus kernwapens zijn er niet om gebruikt te worden want het zijn politieke wapens.

Een vraagsteller heeft niets gehoord over een sociale sokkel voor Europa en maakt zich zorgen dat alle landen apart ongelooflijk in defensie investeren waardoor we overal sociale afbouw zien. Yf Reykers vindt dat defensie en veiligheid nog te vaak worden voorgesteld als een op zichzelf staand beleidsdomein en er te weinig nagedacht wordt over hoe we de hele samenleving meekrijgen om een Europese veiligheidsarchitectuur te bouwen. Zonder in een extreem rechts discours te vervallen moeten we serieus nadenken of onze overheidsuitgaven wel op de juiste manier besteed worden. Enerzijds besparen, anderzijds voor meer inkomsten zorgen en voor efficiënter overheidsuitgaven, vindt hij.

Een laatste vraagsteller heeft het over de uitgangspositie van dit debat waarin meer dan de helft van de wereld ontbreekt waardoor de analyse onvolledig is. Indien we de foto wat opentrekken zouden we zien dat daar enorme potentialiteiten zitten voor mogelijke bondgenootschappen en partnerships. Ook de ecologische uitdagingen kwamen niet aan bod.

4) De visie van Johan Swinnen op de veranderende wereldorde

Komende van een unipolaire wereld is voor Johan Swinnen de vraag hoe we omgaan met de evolutie naar een multipolaire wereldorde. Tijdens deze studienamiddag werd minder

ingegaan op de concrete uitbarstingen van omwoelingen en turbulenties maar wel hoe we vooral de geopolitieke verschuivingen ervaren hebben. Toen het ijzeren gordijn openscheurde overheerste zelfzekerheid en triomfalisme want we beleefden de overwinning van de liberale democratieën, het einde van de geschiedenis, we mochten gretig plukken van het vredesdividend, de weg naar de unipolariteit was gebaad.

Moeten we ons dan nu overleveren aan pessimisme over Europa? Integendeel, vindt Johan Swinnen, en hij pleit voor een grondige evaluatie van de dreigingen die ons omgeven en waartegen we ons moeten wapenen en ook voor een goed vertolkt Europees patriotisme dat onze realisaties en potentieel op een geloofwaardige wijze erkent en stimuleert. Maarten van Rossem gaf in een recent interview volmondig toe aan dat patriotisme door te stellen: Europa is het laatste bastion van vrijheid en democratie.

Hoe bewegen we dan in de richting van de multipolariteit die een co-existentie van invloedssferen veronderstelt en nastreeft? Invloedssferen die bruggen moeten slaan, bruggen die verstandhouding, wederzijds vertrouwen en zelfs samenwerking kunnen nastreven. Dat wederzijds vertrouwen kan maar gedijen als het kan rusten op zelfvertrouwen van elk van de partijen en daarom gebruikt Johan Swinnen graag het beeld van de brug met stevige oevers, met een stok achter de deur. Om duurzame bruggen te slaan moeten ze kunnen heien op stevige oevers want de kwaliteit van de brug kan niet verzekerd worden indien de veiligheid, de verdediging en de bescherming van de oevers verwaarloosd wordt. En daarom moet de dreiging o.a. van Poetin ernstig genomen worden. Het Westen en Europa moeten samen stappen kunnen zetten in de richting van de multipolariteit, timmeren aan eigen vertrouwen maar ook aan een open vizier op een globale wereld waar alle actoren medezeggenschap krijgen in de globale ordening. Maar daarom moet het Westen afstappen van een obsessionele of krampachtige verdediging van zijn groot gelijk.

De vraag blijft dus: hoe verzekert Europa zich een plaats in die planetaire, multipolaire orde? We zitten niet aan tafel en die situatie is onhoudbaar, verklaarde Bart De Wever in Davos en in recente interviews. Er worden zwengels en hefboomen ingezet om de veerkracht van de EU op te drijven op het vlak van veiligheid, interne en kapitaalmarkt, energiebevoorrading, nieuwe allianties, enz. En de vraag wordt gesteld of die inspanningen beantwoorden aan de ambitie om een meer assertieve rol te spelen, om invloed op te eisen in een multipolaire wereld, om tussen Trump, Poetin en Xi, en nog anderen, onze man te staan.